

Zasady inwentaryzacji i oceny zasobów terenowych dla Zielonej Infrastruktury

opracowanie – Zespół Śląskiego Ogródu Botanicznego w Mikołowie

Projekt zintegrowany LIFE "Śląskie. Przywracamy błękit". Kompleksowa realizacja programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego realizowany jest przy dofinansowaniu z Programu LIFE Unii Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

LIFE20 IPE/PL/000007 - LIFE-IP AQP-SILESIA-SKY

1 Spis treści

Wprowadzenie	2
1. Cel inwentaryzacji i oceny zasobów terenowych dla ZI i potencjalne korzyści	2
2. Ogólny schemat procesu inwentaryzacji i oceny terenów problemowych.....	3
3. Przesłanki dla określenia terenu jako problemowy w związku z jakością powietrza	4
4. Typologia terenów problemowych	4
5. Objasnienie zawartości ankiety zgłoszeniowej o terenie problemowym	6
6. Opis bazy danych o terenach problemowych oraz objaśnienie zasad jej wykorzystania i aktualizacji.....	6
7. Objasnienie procedury oceny terenu z wykorzystaniem ankiet, danych eksperckich i wizji terenowej (schemat postępowania).....	7
8. Opis kryteriów oceny terenu problemowego.....	8
8.1. Okoliczności wykluczające wdrożenie inwestycji	8
8.2. Warunki niezbędne dla realizacji przedsięwzięcia	9
8.3. Kryteria oceny terenu pod względem niezbędności zazielenienia.....	9
8.4. Kryteria oceny terenu pod względem PRZYDATNOŚCI do zazielenienia (łatwość realizacji i późniejszego utrzymania).....	11
9. Opis źródeł i sposobu wykorzystania danych/informacji o terenie problemowym i sposobu ich wykorzystania	12
10. Opis proponowanej eksperckiej procedury wyboru terenów do inwestycji, z uwzględnieniem oceny porównawczej (wagi kryteriów, wykorzystanie macierzy McKinsey'a)	18
11. Załączniki	23
11.1. Formularz ankiety zgłoszeniowej	23
11.2. Formularz protokołu z wizyty terenowej	27

Wprowadzenie

W ramach Zadania C.4. projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”, w latach 2022-2023 przeprowadzono inwentaryzację i wstępną ocenę terenów trudnych. Tereny zostały zgłoszone przez gminy do zazielenienia i urzędzenia jako przestrzenie publiczne. Pracę tę zrealizowano w oparciu o specjalnie w tym celu opracowaną metodę obejmującą skwantyfikowany opis terenu, kryteria jego oceny oraz propozycję dalszej, eksperckiej procedury wyboru terenu dla wdrożenia inwestycji demonstracyjnej. Niniejszy dokument zawiera pełny opis tej metody. W oparciu o nią, do końca 2023 roku przewidziano sfinalizowanie procesu wyboru terenów dla inwestycji demonstracyjnych. Metoda ta może okazać się przydatna także w odniesieniu do działań realizowanych poza projektem „Śląskie. Przywracamy błękit”.

1. Cel inwentaryzacji i oceny zasobów terenowych dla ZI i potencjalne korzyści

Tereny (łącznie 104) zgłaszane były przez gminy (łącznie 60) reprezentujące wszystkie subregiony województwa. Inwentaryzacja i wstępna ocena miała dwa cele:

- stworzenie bazy terenów trudnych (problemowych), zasługujących na zazielenienie, istotnych dla regionalnej polityki środowiskowej, w tym zwłaszcza dla zmniejszenia narażenia użytkowników przestrzeni publicznej na oddziaływanie zanieczyszczeń zawartych w powietrzu.
- dostarczenie informacji niezbędnej dla prawidłowego wyboru terenów z czterech gmin (po jednej w każdym z subregionów województwa śląskiego) do inwestycji demonstracyjnej w zieleni. Efektem każdej inwestycji ma być zmniejszenie oddziaływania zanieczyszczeń powietrza na użytkowników przestrzeni publicznej.

Utworzona baza jest z założenia przeznaczona do wykorzystywania nie tylko w projekcie „Śląskie. Przywracamy błękit”, ale także dla potrzeb innych działań samorządu regionalnego i samorządów lokalnych, podejmowanych także po zakończeniu przedmiotowego projektu.

Uwaga! należy zdecydowanie zastrzec, że ocena wszystkich terenów uwzględnionych w bazie, według jej stanu na połowę 2023 roku, ma charakter wstępny. Została ona wykonana w oparciu o dane/informacje publicznie dostępne, w tym zwłaszcza w zasobach Internetu. Ocena ta miała na celu racjonalne ograniczenie liczby terenów rozpatrywanych w kontekście inwestycji demonstracyjnej. W przypadku ponad 30 terenów ocenę pogłębiono w oparciu o dorobek wizji terenowych. W drugiej połowie roku, w procesie wyboru miejsc inwestycji demonstracyjnych, ocena niektórych terenów zostanie ponownie zweryfikowana i pogłębiona w oparciu o dyskusję w poszerzonym gronie eksperckim.

W wymiarze wykraczającym poza perspektywę realizacji projektu „Śląskie. Przywracamy błękit” korzyści z inwentaryzacji oraz z wdrożeń demonstracyjnych będą następujące:

- większe zrozumienie wyzwań związanych z jakością powietrza w przestrzeni publicznej, szans i sposobów na sprostanie tym wyzwaniom,
- lepsze, większe rozpoznanie szans na poprawę – rozumianej potocznie i wskaźnikowo – sytuacji mieszkańców gminy pod względem dostępu do zieleni publicznej,
- wytworzenie informacji do wykorzystania np. w gminnym Lokalnym Planie Rewitalizacji (LPR), programie ochrony środowiska i innych programach operacyjnych
- wytworzenie informacji skracającej drogę do aplikacji po środki zewnętrzne (materiał „z szuflady” do wykorzystania w stosownym momencie)
- zwiększenie kompetencji zarządzających przestrzenią gminy w zakresie ponaddziedzinowego (ponadsektorowego) spojrzenia na użytkowanie terenu i gospodarowanie przestrzenią gminy
- uzyskanie konkretnej informacji do wykorzystania w działaniach gminy na rzecz adaptacji do zmiany klimatu
- lepsze rozpoznanie lokalnego potencjału (zasobu) terenów dla Zielonej Infrastruktury (ZI).
- zwiększone zainteresowanie mieszkańców możliwościami partycypacji w zarządzaniu przestrzenią gminy, w tym terenami zielonymi

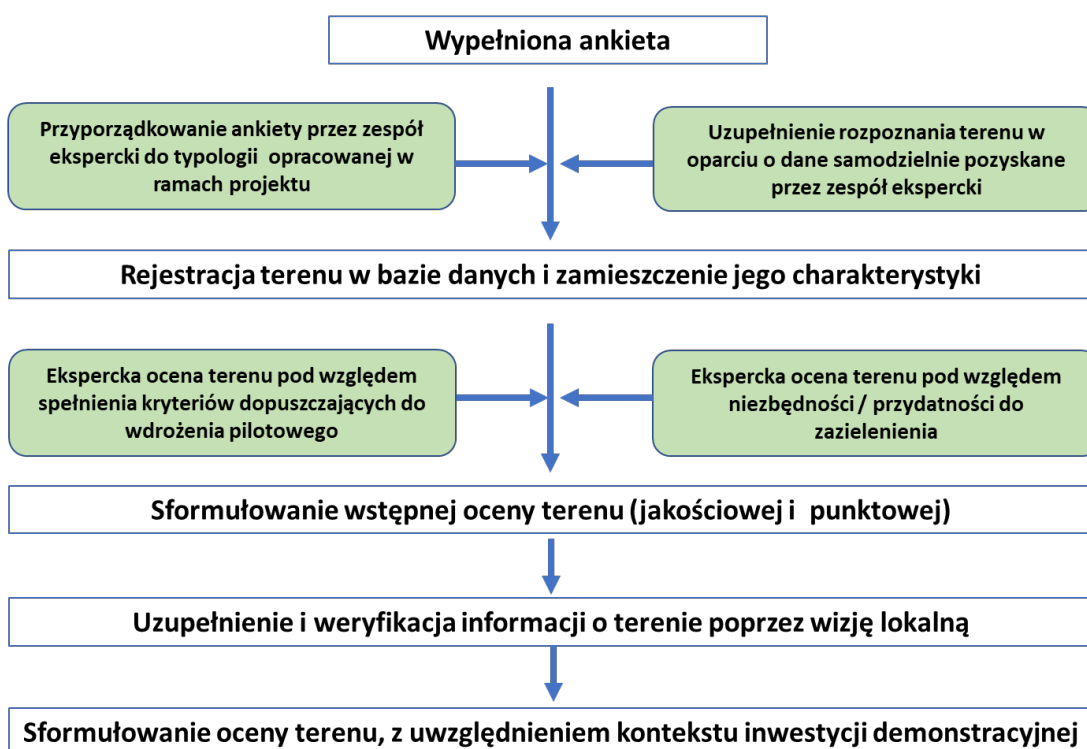
- zwiększone zainteresowanie lokalnych podmiotów gospodarczych realizowaniem usług w lepszej jakości, zielonej przestrzeni publicznej
 - międzygminna wymiana doświadczeń, stworzenie przesłanek dla przyszłego podejmowania wspólnych przedsięwzięć w zakresie ZI
 - zwiększenie wiedzy władz regionalnych na temat potencjalnych przedsięwzięć w zakresie ZI, mogących zasługiwać na wsparcie ze względu na ich ponadlokalne znaczenie
- W perspektywie dalszego korzystania z przedmiotowej bazy należy pamiętać, że:
- baza, wraz ze wstępną oceną terenów, będzie okresowo aktualizowana
 - ilekroć podejmowana będzie decyzja związana z realizacją przedsięwzięć, rozpatrywane tereny będą poddawane pogłębionej ocenie eksperckiej

2. Ogólny schemat procesu inwentaryzacji i oceny terenów problemowych

Procedura postępowania w sprawie terenu problemowego była w każdym przypadku taka sama i rozpoczynała się od zgłoszenia dokonanego poprzez wypełnienie ankiety. Udostępnienie on-line ankiety do wypełnienia wszystkim gminom uczestniczącym w projekcie „Śląskie. Przywracamy błękit”, dokonane zostało z wykorzystaniem platformy prowadzonej przez Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Katowicach (WODGiK w Katowicach).

Schemat dalszego procedowania w sprawie zgłoszonego terenu był następujący (Rys. 1).

Rys. 1. Schemat logiczny analizy terenu problemowego zgłoszonego poprzez ankietę

Wszystkie tereny zgłoszone przez gminy uczestniczące w projekcie zostały poddane ocenie w sposób mieszczący się w przedstawionej logice. Z uwagi na dużą liczbę zgłoszeń (104 tereny z 61 gmin¹) przeprowadzona została wstępna selekcja „z pulpitu” (na podstawie przesłanych ankiet i map

¹ Subregion centralny – 61 terenów z 36 gmin, Subregion Zachodni – 23 tereny z 15 gmin, Subregion Północny – 14 terenów z 6 gmin, Subregion Południowy – 6 terenów z 4 gmin.

oraz danych pozyskanych z Internetu) terenów w kontekście inwestycji demonstracyjnych przewidzianych w projekcie, polegająca na wyłonieniu – spośród terenów zarejestrowanych w bazie - 45 terenów z gmin reprezentujących wszystkie subregiony, tj. te, które otrzymały relatywnie wysoką, wstępną ocenę w kategoriach oczekiwanych korzyści dla jakości powietrza, a zarazem w szerszych kategoriach korzyści środowiskowych i społecznych. Każdy z tych terenów wyróżnia się wystarczającą przydatnością (brakiem barier) dla realizacji inwestycji w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”. Jednocześnie wyselekcjonowane tereny były przedmiotem tegorocznej czerwcowej i lipcowej wizji lokalnej przeprowadzonej z udziałem ekspertów ze Śląskiego Ogródu Botanicznego (ŚOB), przedstawiciela lidera projektu oraz przedstawicieli lokalnego samorządu.

Dorobek wizji lokalnych zostanie uwzględniony w procesie wyboru terenów (po jednym z każdego subregionu) przewidzianym na drugą połowę 2023 roku. Pozostałe tereny – tj. te, które nie zostały objęte wizjami lokalnymi – nie będą brane pod uwagę w wyborze miejsca inwestycji demonstracyjnych, co jednak nie umniejsza walorów tych terenów w kontekście innych działań, już poza projektem „Śląskie. Przywracamy błękit”.

3. Przesłanki dla określenia terenu jako problemowy w związku z jakością powietrza

Teren problemowy w związku z jakością powietrza to taki, który już funkcjonuje jako przestrzeń publiczna, lub – w świetle dokumentów planistycznych i planowanych/projektowanych działań samorządu – ma w nieodległej perspektywie (tj. nieprzekraczającej kilku lat) taką funkcję uzyskać, a przy tym:

- charakteryzuje się stałym lub powtarzalnie pojawiającym się przekraczaniem zawartości zanieczyszczeń pyłowych w powietrzu,
- jest dotknięty trwałym deficytem zieleni, zwłaszcza tzw. wysokiej (drzewa, krzewy) mogącej łagodzić problem ekspozycji ludzi na nadmierne zanieczyszczenia powietrza (patrz rozdział 8.2),
- zasługuje na wzbogacenie w zieleń ze względu na oczekiwane korzyści społeczne i środowiskowe (patrz rozdział 8.3),
- ze względu na swój status formalno-prawny oraz miejscowe uwarunkowania jest przydatny do zazielenienia w krótkim czasie i do dalszego utrzymywania po rozsądnych kosztach (patrz rozdział 8.4).

Przesłanki dla stwierdzenia o występowaniu problemu jakości powietrza na danym terenie są następujące:

- poziom zanieczyszczenia tła regionalnego (dane ze stacji pomiarowych tła regionalnego),
- poziom zanieczyszczenia tła miejskiego (dane ze stacji pomiarowych tła miejskiego),
- dane ze stacji pomiarowych monitoringu lokalnego,
- lokalizacja względem źródeł emisji komunalno-bytowej, źródeł emisji niezorganizowanej, źródeł emisji wtórnej, źródeł emisji z transportu drogowego.

4. Typologia terenów problemowych

Typologię terenów ujętych w bazie przedstawiono szczegółowo w dokumencie w styczniu 2023 roku, noszącym tytuł: „Typologia terenów trudnych w województwie śląskim, docelowych rodzajów terenów zielonej infrastruktury oraz rodzajów rozwiązań”. Każdy teren opisany jest poprzez jego:

- genezę i obecne użytkowanie
- geometrię
- lokalizację

Zawartość ankiety zgłoszeniowej jest również podstawą dla sprecyzowania docelowego rodzaju terenu zielonego jaki miałyby zostać wykreowane.

Według kryterium genezy i obecnego użytkowania wyróżniono 10 typów terenów problemowych:

1. Użytkowana przestrzeń publiczna obejmująca sąsiedztwo ulicy o znacznym natężeniu ruchu samochodowego
2. Użytkowana przestrzeń publiczna nieobejmująca sąsiedztwa dróg o znacznym natężeniu ruchu samochodowego
- 3-10 - tereny poza zorganizowanym użytkowaniem, nie funkcjonujące jako przestrzenie publiczne:
3. Teren pozurbanizowany
4. Teren potransportowy (dawna droga, szlak kolejowy)
5. Teren zabudowy pozostałej po działalności przemysłowej lub logistycznej (np. hutniczej, kopalnianej, bazie transportowej)
6. Wyrobisko powierzchniowe – niezniwelowane, niezrekultywowane
7. Dawne składowisko odpadów przemysłowych/górnictwa/komunalnych
8. Porzucony teren osiadań/zapadlisk/zalewisk pogórnictwa
9. Nieużytek porolny
10. Pasma otwartej, nieurządzonej przestrzeni miejskiej/podmiejskiej o naturalnym gruncie, zadarnionym, oddalone od sieci drogowej (np. sąsiedztwo cieków/zbiorników wodnych, dawny rów melioracyjny).

Dany teren (zwłaszcza niewielki) może być przyporządkowany do jednego powyższych 10 typów, lub (zwłaszcza rozległy) równocześnie do kilku typów.

Według kryterium geometrycznego teren należy do jednego z trzech typów:

- a/ Zwarty teren w formie obszarowej, większy niż 0,2 - 0,3 ha,
- b/ Teren w formie liniowej wykraczający poza skalę ulicy towarzyszącej kwartałowi zabudowy,
- c/ Teren zajmujący powierzchnię raczej nieprzekraczającą 0,2 - 0,3 ha

Według kryterium lokalizacji teren należy do jednego z trzech typów:

- X – teren położony wśród intensywnej zabudowy lub na jej obrzeżu;
Y – teren położony wśród zabudowy o małej intensywności lub na jej styku, z rozległą przestrzenią otwartą;
Z – teren położony poza strefą zabudowy, w otoczeniu przestrzeni otwartych.

Cechy terenu decydujące o jego przynależności typologicznej to zarazem cechy bardzo silnie warunkujące:

- predyspozycję dla urządzenia takiego a nie innego docelowego rodzaju terenu zielonego,
- predyspozycję dla zastosowania takiego a nie innego zestawu rozwiązań opartych na przyrodzie (ROoP).

Zaproponowano 5 rodzajów docelowych terenów zielonych (przestrzeni zielonych):

- I – Zazieleniona, rozległa przestrzeń publiczna dla wypoczynku/rekreacji
- II – Miejska Zielona Akupunktura (MZA) – niewielkie enklawy zieleni dla pobytu ludzi, towarzyszące intensywnej zabudowie
- III – Zazieleniony korytarz przewietrzania miasta
- IV – MZA - kanion uliczny wzbogacony o zieleń
- V – Rozległa przestrzeń zieleni filtrującej lub pochłaniającej zanieczyszczenia i CO₂, publicznie dostępna lecz bez udogodnień dla pobytu/przemieszczania się ludzi

Każdemu terenowi ujętemu w bazie przyporządkowano jeden lub więcej rodzajów docelowej przestrzeni zielonej.

Typologię terenów uzupełnia zestaw rozwiązań opartych o przyrodę (ROoP) kluczowych dla jakości powietrza. Rekomendacje dla zastosowania danego ROoP zależą od przynależności typologicznej oraz docelowego rodzaju przestrzeni zielonej. Każdemu z terenów ujętych w bazie danych przypisano kilka lub kilkanaście rekomendowanych ROoP.

Każdy z typów terenu, każdy z zaproponowanych rodzajów docelowych przestrzeni zielonych oraz każdy z zaproponowanych ROoP występuje w przedmiotowej bazie przynajmniej jeden raz. Jeśli w przyszłości pojawi się propozycja terenu niemieszczącego się w przywołanej typologii, oznaczać to będzie potrzebę jej rozszerzenia.

5. Objaśnienie zawartości ankiety zgłoszeniowej o terenie problemowym

Formularz ankiety zgłoszeniowej jest załącznikiem do niniejszego opracowania. Zakres informacji oraz układ formularza ankiety został opracowany z myślą o uzyskaniu trojakiemu efektu:

- jednoznaczna identyfikacja lokalizacji i granic terenu, jego genezy, obecnego statusu formalno-prawnego i sposobu użytkowania,
- zdefiniowanie zamierzeń inwestycyjnych w zakresie zwiększenia zazielenienia i polepszenia dostępności/komfortu użytkowania terenu jako przestrzeń publiczną,
- nieobciążanie osób wypełniających ankietę żądaniem wpisywania danych/informacji o terenie możliwych do pozyskania z zasobów publicznie dostępnych.

6. Opis bazy danych o terenach problemowych oraz objaśnienie zasad jej wykorzystania i aktualizacji

Baza danych sporządzona w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”, obejmująca 104 rekordy, zawiera opisy terenów wynikające z zawartości ankiet, lecz rozwinięte i zreinterpretowane w oparciu o:

- typologię terenów i katalog rozwiązań, opracowane przez zespół ŚOB na wstępnym etapie realizacji projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”
- kryteria oceny terenów wypracowane przez zespół ŚOB w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy Błękit”, opisane w następnym rozdziale

W zakres opisu każdego terenu wchodzi:

- lokalizacja terenu, dane geodezyjne, wielkość arealu,
- status formalno-prawny,
- geneza i sposób obecnego użytkowania,
- zaklasyfikowanie terenu do typu względem jego geometrii i usytuowania względem zabudowy,
- rekomendowany rodzaj docelowego terenu zielonego,
- ocena spełnienia warunków wstępnych dla objęcia danego terenu inwestycją w zieleń z zaangażowaniem środków publicznych,
- ilościowa (punktacja wg szczegółowych kryteriów) i zbiorcza jakościowa ocena oczekiwanych korzyści dla jakości powietrza mogących wyniknąć z zazielenienia terenu,
- ilościowa (punktacja wg szczegółowych kryteriów) i zbiorcza jakościowa ocena całokształtu oczekiwanych korzyści środowiskowych i społecznych mogących wyniknąć z zazielenienia terenu,
- ilościowa (punktacja wg szczegółowych kryteriów) i zbiorcza jakościowa ocena okoliczności ułatwiających i okoliczności utrudniających zazielenienie terenu,
- lista rekomendowanych rozwiązań opartych o przyrodę (ROoP) mogących przynieść szczególne korzyści dla jakości powietrza,
- elementy opisu terenu przywołane z ankiety zgłoszeniowej,
- wskazanie innych baz danych (np. OPI TPP), w których dany teren jest uwzględniony.

Przedmiotowa baza będzie publicznie udostępniona na platformie śląskiego ORSIP.

Zawartość bazy będzie w nadchodzących latach sukcesywnie aktualizowana. Można wskazać kilka przyczyn, dla których aktualizacja będzie niezbędna, np.:

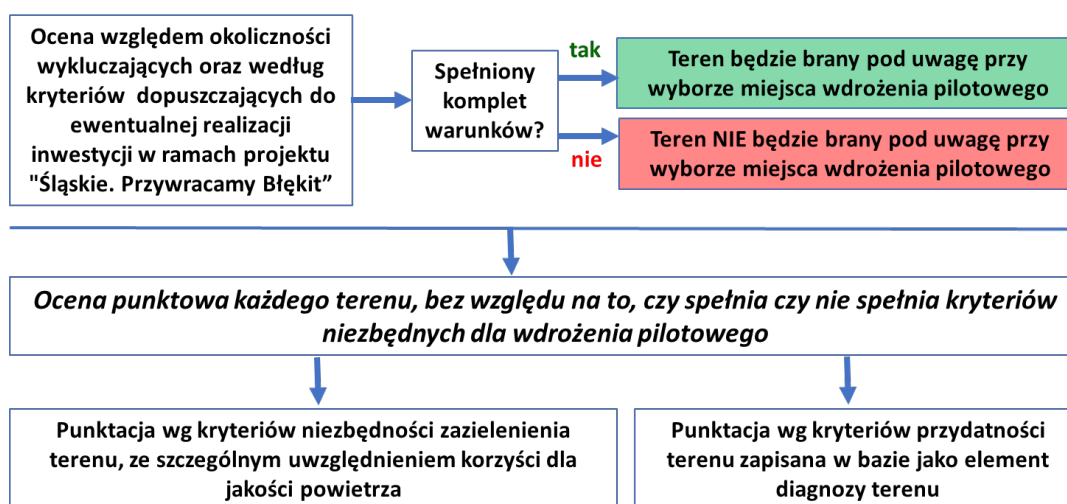
- zmiany wynikające z realizacji wdrożeń demonstracyjnych w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”,
- nieprzewidywana dzisiaj zmiana statusu niektórych zgłoszonych wcześniej terenów
- nowe zgłoszenia terenów w związku z realizacją nowego, podobnego programu/projektu dedykowanego zielonej infrastrukturze, lecz o priorytetach wykraczających poza problematykę jakości powietrza
- potrzeba dostosowania (rozszerzenia) zakresu ROoP w związku z priorytetami projektowymi wykraczającymi poza problematykę jakości powietrza.

7. Objaśnienie procedury oceny terenu z wykorzystaniem ankiet, danych eksperckich i wizji terenowej (schemat postępowania)

Procedurę oceny terenu i szczegółowe kryteria oceny opracowano z myślą o gruntownym rozpoznaniu potencjalnych szans, możliwych rozwiązań, ale i utrudnień, barier, zagrożeń dla przedsięwzięcia inwestycyjnego w ZI, jakie miałyby być realizowane na danym terenie. Ocenę – jakościową i punktową danego terenu należy zatem odczytywać jako rekomendację (lub brak rekomendacji) dla działania na tym terenie. Na Rys. 2 przedstawiono ogólny schemat postępowania.

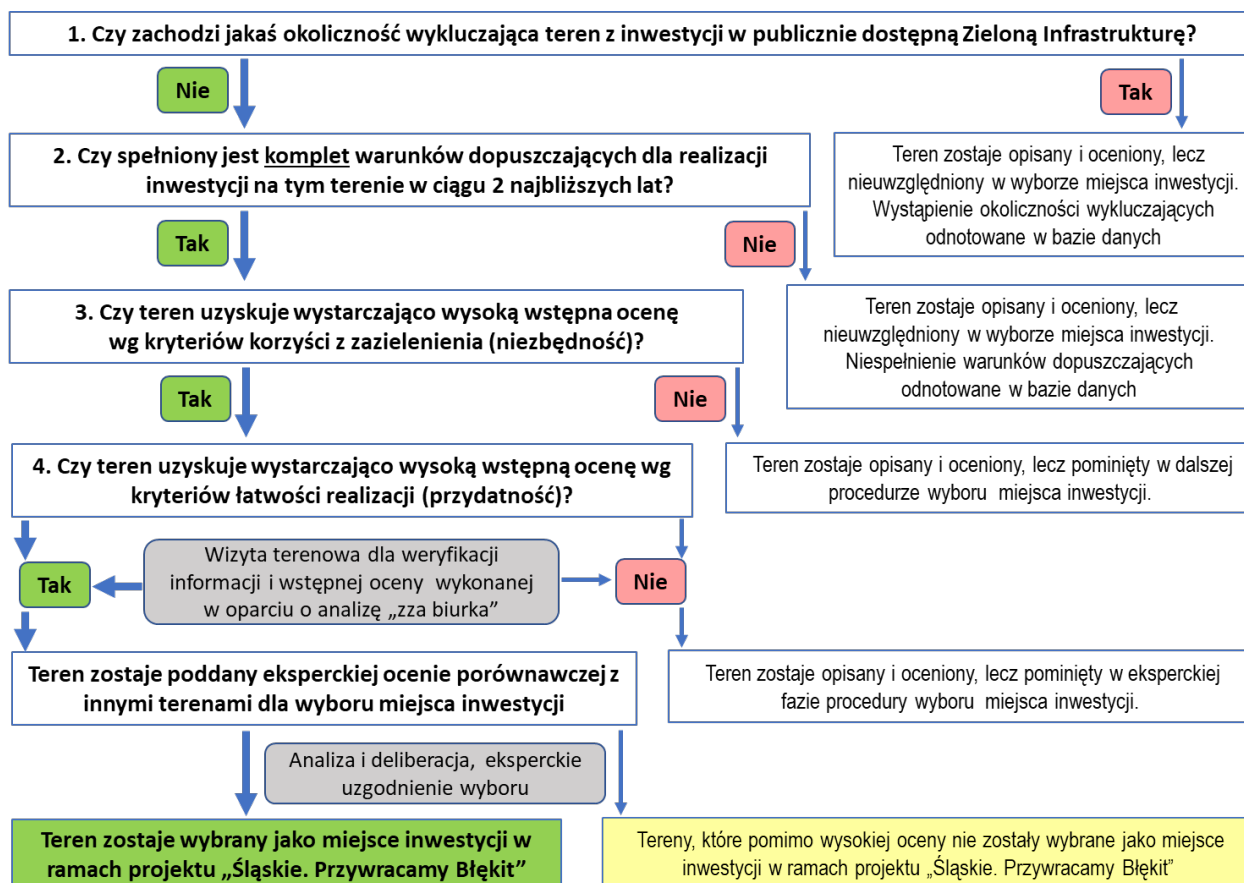
Okoliczności wykluczające, warunki dopuszczające, kryteria niezbędności oraz kryteria przydatności opisane są w następnym podrozdziale. Zaistnienie jakiegokolwiek okoliczności wykluczającej lub niespełnienie chociażby jednego z warunków dopuszczających oznacza brak możliwości realizacji przedsięwzięcia w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”. Nie oznacza to jednak zaniechania oceny punktowej ani też eliminacji terenu z bazy. Wynika to z prostego założenia, że informacja o terenach, zgromadzona w bazie, może zostać spożytkowana także dla potrzeb innych projektów lub programów.

Rys. 2 Ogólny schemat procesu oceny terenu

Zaproponowany sposób oceniania może także dostarczyć informacji przydatnej w przypadku, gdy trzeba dokonać wyboru spośród terenów spełniających warunki dopuszczające, a zarazem charakteryzujących się wystarczająco wysoką potrzebą (niezbędnością) i przydatnością do zazielenienia. Ścieżkę logiczną wyboru miejsca inwestycji demonstracyjnej w danym subregionie województwa śląskiego przedstawiono na Rys. 3.

Rys. 3. Ścieżka logiczna wyboru miejsca inwestycji demonstracyjnej spośród terenów zarejestrowanych w bazie danych

Procedura wyboru miejsc inwestycji demonstracyjnej w każdym z czterech subregionów zostanie sfinalizowana do końca 2023 roku. W momencie redagowania tego dokumentu (lipiec 2023) na ukończeniu jest ocena punktowa terenów. W ocenie tej uwzględnione są rezultaty wizji terenowych.

8. Opis kryteriów oceny terenu problemowego

8.1. Okoliczności wykluczające wdrożenie inwestycji

Lista kryteriów oceny jest wspólna dla wszystkich typów terenu. Niezależnie od tego, ocena punktowa danego terenu musi uwzględniać niuanse związane zarówno z przynależnością typologiczną, jak i z innymi indywidualnymi cechami terenu i jego otoczenia, a także docelowym rodzajem terenu zielonego.

W poniższym zestawieniu przywołano bariery (wystarczy zaistnienie jednej), wobec których dalsze rozpatrywanie terenu w kontekście wdrożenia działań miałyby się z celem, przynajmniej w perspektywie kilku najbliższych lat. W odniesieniu do terenów ujętych w bazie danych żadna z tych barier nie ujawniła się.

Rodzaj bariery	Opis bariery
Bariera lokalizacji lub ukształtowania terenu	Korzyści społeczne z ewentualnego zazielenienia terenu będą mało znaczące, ze względu na trwałą trudność dostępu i trwałe fizyczne ograniczenie możliwości korzystania
Bariera prawna	W polskim stanie prawnym rozpatrywany teren nie może być publicznie dostępną przestrzenią z zielenią wysoką, zatem nie można wprowadzić takiej funkcji do lokalnych dokumentów planistycznych

Bariera techniczna	Przesądzona jest realizacja dużych przedsięwzięć obejmujących teren, wymagających trwałego usunięcia zieleni
Bariera własnościowa	Ewentualne zazielenienie nie przyniesie bezpośredniej korzyści społecznej, gdyż ze względu na warunki wynikające z własności terenu/władania terenem nie będzie on publicznie dostępny

8.2 Warunki niezbędne dla realizacji przedsięwzięcia

Aby teren mógł być rozpatrywany w kontekście wdrożenia w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”, musi on, oprócz braku okoliczności wykluczających, charakteryzować się także spełnieniem kompletu warunków niezbędnych, przywołanych w poniższym zestawieniu. Dla sprawdzenia czy warunki te są spełniane, potrzebne jest połączenie informacji uzyskanej „za biurka” z weryfikacją w terenie. Dotyczy to zwłaszcza potwierdzenia/zanegowania deficytu zieleni o odpowiednich cechach, a także bezpieczeństwa środowiskowego i potencjalnych konfliktów społecznych bądź infrastrukturalnych.

Rodzaj warunku	Opis warunku
Deficyt istniejącej zieleni	Na terenie i w jego bezpośrednim otoczeniu istnieje/zaistnieje deficyt publicznie dostępnej zieleni odpowiedniej jakości, łagodzącej problem ekspozycji ludzi na zanieczyszczenia zawarte w powietrzu
Status prawny terenu	Status prawny terenu jest jednoznaczny i znana jest ścieżka uzgodnień/zezwoleń, umożliwiająca zrealizowanie inwestycji pilotowej w ciągu 2 lat
Bezpieczeństwo użytkowania terenu	Wykonalne, w czasie przewidzianym na realizację inwestycji pilotowej, jest takie urządzenie zazielenianego terenu, aby spełnione były wymogi bezpieczeństwa, w tym środowiskowego dla przestrzeni publicznej
Zgodność z dokumentami planistycznymi	Realizacja inwestycji pilotowej jest możliwa bez konieczności uruchomienia procedury zmiany zapisów w dokumentach planistycznych miasta/gminy ani w programach/projektach dotyczących tego terenu
Zgoda społeczna	Nie ma potencjalnie znaczącego ryzyka konfliktu z lokalnymi interesariuszami w związku z ewentualnym zazielenieniem terenu
Zgodność z infrastrukturą	Nie ma konfliktów z infrastrukturą, zarówno istniejącą, jak i planowaną, nieusuwalnych w czasowej perspektywie inwestycji pilotowej
Zgodność z innymi przedsięwzięciami	Nie są planowane przedsięwzięcia mogące ze względu na przejściowe zajęcie terenu uniemożliwić realizację wdrożenia demonstracyjnego w ciągu 2 lat lub podtrzymanie jego efektów w okresie trwałości projektu

8.3 Kryteria oceny terenu pod względem niezbędności zazielenienia

Z uwagi na specyfikę projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”, wśród kryteriów oceny szczególnie silnie wyeksponowano korzyść dla jakości powietrza w przestrzeni publicznej (7 kryteriów szczegółowych). W ocenie konkretnego terenu ta grupa kryteriów uwzględniana jest dwa razy: dla określenia korzyści dla jakości powietrza, a następnie jako jeden z kilku rodzajów korzyści środowiskowych, społecznych i gospodarczych. W poniższym zestawieniu uwzględniono łącznie 17 szczegółowych kryteriów oceny korzyści z zazielenienia terenu.

<i>Grupa korzyści</i>	<i>Oceniane korzyści (2 – duża; 1 – umiarkowana; 0 – brak lub mało znacząca)</i>
Korzyść dla jakości powietrza	Przewidywany efekt w postaci zmniejszenia narażenia użytkowników przestrzeni publicznej dzięki utworzeniu bariery izolującej/rozpraszającej zanieczyszczenia pyłowe powietrza z transportu drogowego

<i>Grupa korzyści</i>	<i>Oceniane korzyści (2 – duża; 1 – umiarkowana; 0 – brak lub mało znacząca)</i>
w przestrzeni publicznej	Przewidywany efekt w postaci zmniejszenia narażenia użytkowników przestrzeni publicznej dzięki utworzeniu bariery izolującej/rozpraszającej zanieczyszczenia pyłowe powietrza ze źródeł bytowo-komunalnych
	Przewidywany efekt w postaci znaczącego pochłaniania zanieczyszczeń powietrza, w tym pochodzących z tła miejskiego/regionalnego, dzięki rozległości planowanej strefy zieleni
	Problemy jakości powietrza są w najbliższej okolicy szczególnie dotkliwe (tło) a zazielenienie terenu znacząco przyczyni się do zmniejszenia narażenia osób korzystających z przestrzeni publicznej
	Ograniczenie narażenia na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza pochodzących z wtórnej emisji lub unoszenia się cząstek gleby, które w obecnej sytuacji jest istotnym problemem
	Zazielenienie znacząco zwiększy, ze względu na zasięg i lokalizację terenu, transmisję czystszeo powietrza między sąsiadującymi obszarami zabudowanymi
	Przewidywane zmniejszenie ilości lokalnych podróży samochodem dzięki zazielenieniu terenu – dogodny przyjazd transportem publicznym, rowerem lub przyjscie pieszo (dotyczy także terenów liniowych)
Korzyść dla integracji społecznej	Złagodzenie deficytu przestrzeni dla spędzania wolnego czasu lub przestrzeni dla tworzenia dobrych relacji sąsiedzkich
	Tworzenie/odzyskanie pozytywnej tożsamości miejsca i jego otoczenia
	Zwiększenie wizualnej atrakcyjności miejsca
Korzyść dla spójności przestrzennej	Zwiększenie funkcjonalnej spójności sieci składającej się z różnych typów przestrzeni publicznych
	Zwiększenie liczby mieszkańców mających zapewniony dostęp do terenu zieleni publicznej w odległości 4 minut pieszo od miejsca zamieszkania
	Wzmocnienie sieci (osnowy) zielonej infrastruktury miasta/gminy – poprzez zwiększenie jej funkcjonalnej ciągłości z istniejącymi lub tworzonymi (na mocy obowiązujących dokumentów planistycznych lub operacyjnych) przestrzeniami błękitno-zielonymi
Korzyść dla adaptacji do zmiany klimatu i dla bezpieczeństwa środowiskowego	Poprawa gospodarki wodami opadowymi (miejscowe zagospodarowanie/infiltracja do gruntu/lokalna retencja)
	Ograniczenie zanieczyszczania wody/gleby ze strony substancji historycznie zdeponowanych w gruncie
	Zmniejszenie narażenia użytkowników przestrzeni publicznej na efekt miejskiej wyspy ciepła lub na nadmierną insolację w otwartej przestrzeni
Korzyść dla gospodarki cyrkularnej	Przywrócenie nieużytków miejskich/gminnych do użytkowania jako przestrzeń publiczna

Ocena korzyści według danego kryterium kryje w sobie założenie, że przyjęte zostaną możliwie najlepsze, najbardziej adekwatne rozwiązania projektowe, a ich realizacja będzie bezbłędna. Przykładowo, jeśli przewidujemy, że osiągnięta zostanie duża korzyść w postaci znacznego zmniejszenia narażenia użytkowników przestrzeni publicznej na oddziaływanie pyłowych zanieczyszczeń powietrza z transportu drogowego, to oznacza, że:

- rzeczywiście, zdarza się, że na tym terenie pojawiają się znaczne stężenia zanieczyszczeń pyłowych pochodzących z transportu drogowego,

a zarazem, że

- z sukcesem zastosowane zostanie najlepsze rozwiązanie odpowiadające specyfice miejsca,

np. prawidłowo usytuowana, złożona bariera w postaci wysokiego, gęstego żywopłotu i szpaleru drzew o właściwie ukształtowanych koronach (połączenie ROoP nr 14 i ROP nr 9).

Jak wyżej stwierdzono, w projekcie „Śląskie. Przywracamy Błękit” największe znaczenie w kategoriach niezbędności przypisujemy korzyściom dla jakości powietrza. Jeśli jednak sięgać będziemy do tej samej bazy terenów w związku z innymi programami/projektami (np. działania rewitalizacyjne, lub nastawione na ogólną poprawę dostępności/ciągłości systemu zieleni, lub na integrację gospodarki zielenią z zagospodarowaniem wód deszczowych, lub na zmniejszenie uciążliwości zjawiska wyspy ciepła) to większe znaczenie mogą uzyskać inne korzyści, np. związane ze spójnością społeczną i/lub spójnością przestrzenną. Inny też może być zakres proponowanych ROoP, dostosowany do specyfiki danego programu/projektu.

8.4 Kryteria oceny terenu pod względem PRZYDATNOŚCI do zazielenienia (łatwość realizacji i późniejszego utrzymania).

Własne cechy terenu, cechy jego otoczenia oraz interakcje między terenem i jego otoczeniem sprawiają, że mogą współistnieć okoliczności ułatwiające, jak i utrudniające realizację inwestycji w zieleń. W trosce o przejrzystość zasad oceny zdecydowano się na sporządzenie dwóch odrębnych zestawień: ujmującego okoliczności utrudniające oraz obejmującego okoliczności ułatwiające realizację inwestycji. Uwarunkowania dla realizacji przedsięwzięć oceniane są łącznie poprzez 10 szczegółowych kryteriów.

Uwarunkowania niekorzystne (okoliczności utrudniające realizację inwestycji w zieleń):

Grupa uwarunkowań	Oceniany wpływ uwarunkowań niesprzyjających realizacji inwestycji lub podtrzymaniu jej efektów: (0 – duży; 1 – umiarkowany; 2 – brak lub mało znaczący)
Warunki techniczne	Trudności wynikające ze specyfiki lokalizacji zwiększające pracochłonność i kosztochłonność podtrzymywania efektów inwestycji pilotowej, bieżącej obsługi, napraw i remontów
	Przewidywane trudne/czasochłonne uzgodnienia budowlane, środowiskowe lub konserwatorskie
	Kosztochłonność lub czasochłonność niezbędnych prac przygotowawczych/przystosowawczych przed wprowadzeniem zieleni (np. związanych z niezbędną zmianą ukształtowania terenu, unieszkodliwienia zdeponowanych zanieczyszczeń, usunięcia lub adaptacji pozostałości infrastruktury itd.)
	Uwarunkowania terenowe skutkujące kosztochłonnością/trudnością techniczną do usunięcia ograniczeń dostępności dla osób starszych/z dziećmi /niepełnosprawnych
Powiązania przestrzenne	Przewidywane ograniczenia w użytkowaniu miejsca lub ograniczenia komfortu pobytu, wynikające z “niekompatybilnego” sąsiedztwa (centra handlowe, przemysł, logistyka, administracja, ciągi infrastruktury, nieużytki)

Uwarunkowania korzystne (okoliczności ułatwiające realizację inwestycji w zieleń):

Grupa uwarunkowań	Oceniany wpływ uwarunkowań sprzyjających realizacji inwestycji lub podtrzymaniu jej efektów: (2 – duży; 1 – umiarkowany; 0 – brak lub mało znaczący)
Warunki techniczne	Komplementarność z innymi przedsięwzięciami zaplanowanymi/realizowanymi na tym terenie – zieleń jako „wartość dodana”
	Przedsięwzięcie będzie „z szuflady” lub „skoroszytu”: pożądane elementy to np. gotowa koncepcja zagospodarowania terenu z udziałem zieleni, studium wykonalności, projekty techniczne
	Rozpoznanie terenu pod względem zagrożeń środowiskowych, walorów kulturowych/przyrodniczych oraz pod względem infrastruktury liniowej i kubaturowej ²
Powiązania przestrzenne	Udokumentowane wyjście naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności lub potwierdzona akceptacja społeczności ³
	Przewidywane utworzenie funkcjonalnych/przestrzennych powiązań z pobliskimi „kompatybilnymi” obiektami (np. centrami mieszkaniowymi, rekreacyjnymi, sportowymi, kulturalnymi, edukacyjnymi).

W projekcie „Śląskie. Przywracamy błękit” zgromadzona została informacja o terenach zasługujących na zazielenienie, lecz niekoniecznie łatwych do urządzenia jako zielona przestrzeń publiczna. Ocena terenu w kategoriach przydatności służy unikaniu pułapek mogących wynikać z nierozpoznania lub niedoceny trudności w realizacji. Kryteriów niezbędności i przydatności nie należy jednak traktować jako całkowicie równoważne. Kryteria niezbędności należy traktować jako nadrzędne, przy założeniu, że w świetle oceny według kryteriów przydatności wiemy, że przedsięwzięcie można będzie prawidłowo zrealizować po rozsądnych kosztach i w rozsądnym czasie. Z drugiej strony, wybór terenu o szczególnie wysokiej ocenie według kryteriów przydatności, lecz zapowiadający zaledwie umiarkowane korzyści z realizacji, może okazać się wyborem „bezpiecznym”, lecz dalekim od optymalnego.

9 Opis źródeł i sposobu wykorzystania danych/informacji o terenie problemowym i sposobu ich wykorzystania

W odniesieniu do każdego terenu przeprowadzono analizę „z pulpitu”, w której uwzględniono wszelkie źródła informacji dostępne w publicznej przestrzeni cyfrowej. Informację o każdym ze 104 zgłoszonych terenów zbierano przed przystąpieniem do analizy i uzupełniano w jej trakcie w miarę pojawiania się nowych pytań i wątpliwości. Podejście do posługiwania się informacją o terenie zilustrowano w dwóch poniższych tabelach.

Te same źródła informacji, które posłużyły diagnozie barier (okoliczności wykluczających inwestycję) oraz warunków dopuszczających wykorzystano także w ocenie punktowej poszczególnych terenów pod względem niezbędności oraz przydatności do zazielenienia. Źródła te były wystarczające dla wstępnej oceny przeprowadzonej dla wytypowania miejsc wizyt terenowych. Dla pogłębionej analizy tychże miejsc i dla weryfikacji oceny punktowej sięgnięto, oprócz wizyt terenowych, do rozmów z biorącymi udział w wizji wydelegowanymi pracownikami urzędów (często byli to ekodoradcy). Na tym etapie korzystano także z danych monitoringu środowiska, w tym zwłaszcza monitoringu powietrza – zarówno systemu państwowego, jak systemów lokalnych, a także – w razie potrzeby - z danych demograficznych,

² Pełne rozpoznanie, brak potrzeby ekspertyz: 2 punkty; potrzebne uzupełnienie rozpoznania nie wymagające zaangażowania ekspertów zewnętrznych - 1 punkt; potrzebne jest rozpoznanie eksperckie problemów miejsca - 0 punktów
³ zwłaszcza jeśli teren jest już eksplorowany, ludzie już próbują go w sposób niezorganizowany zazielenić lub/i korzystać z niego rekreacyjnie

informacji o danym terenie udostępnianych na portalach społecznościowych, danych o natężeniu ruchu drogowego, danych zawartych w szczegółowych, lokalnych waloryzacjach przyrodniczych.

Pogłębionej analizie opartej na dorobku wizji lokalnej poddano 45 terenów z 25 gmin. Stosowna informacja o każdym z tych terenów znajduje się w bazie danych. Spośród tych terenów wybrane zostaną miejsca wdrożeń demonstracyjnych w ramach projektu „Śląskie. Przywracamy błękit”.

Źródła danych o okolicznościach wykluczających

Okoliczność wykluczająca	Geoportale krajowe/ regionalne	Lokalny system informacji	Studium uwarunkowań	Plany miejscowe	Inwestycje w oparciu o specustawy, np. drogowe/kolejowe	Wywiad w gminie	Wizja lokalna w terenie	Inne źródła danych (jakie?)	Uwagi o analizie prospektywnej z pulpitu
Bariera lokalizacji lub ukształtowania - korzyści społeczne z ewentualnego zazielenienia terenu będą mało znaczące, ze względu na trwałą trudność dostępu i trwałe fizyczne ograniczenia możliwości korzystania	tak	tak	tak	tak	Sprawdzenie na stronach rządowych (sąsiedztwo miejsca)	Tak	W razie wątpliwości	Programy rewitalizacji	Ocena jakościowa dokonana przez zespół SIBG na podstawie własnej analizy danych pochodzących z różnych źródeł
Bariera prawna – w polskim stanie prawnym, rozpatrywany teren nie może być publicznie dostępną przestrzenią z zielenią wysoką, zatem nie można wprowadzić takiej funkcji do lokalnych dokumentów planistycznych	tak	tak	tak	tak	nie	W razie wątpliwości	nie	Dokumenty/ programy dotyczące infrastruktury specjalnej	Ocena na podstawie znalezienia przesądzenia (jest bariera) lub braku przesądzeń (nie ma bariery)
Bariera techniczna - przesądzona jest realizacja dużych przedsięwzięć obejmujących teren, wymagających trwałego usunięcia zieleni	nie	nie	tak	tak	Sprawdzenie na stronach rządowych	W razie wątpliwości	nie	Dokumenty/ programy dotyczące infrastruktury specjalnej	Ocena na podstawie znalezienia przesądzenia (jest bariera) lub braku przesądzeń (nie ma bariery)
Bariera własnościowa - ewentualne zazielenienie nie	tak	tak	nie	nie	nie	W razie wątpliwości	nie	Konsultacja	Ocena jakościowa dokonana przez

przyniesie bezpośredniej korzyści społecznej, gdyż ze względu na warunki wynikające z własności terenu/władania terenem teren nie będzie publicznie dostępny									z władającym terenem	zespół SIBG na podstawie własnej analizy studiów przypadku
--	--	--	--	--	--	--	--	--	----------------------	--

Źródła danych o spełnianiu/niespełnianiu warunków niezbędnych – rozszerzenie poza zakres ankiety zgłoszeniowej

Warunek niezbędny	Geoportale krajowe/regionalne	Lokalny system informacji przestrzennej	Studium uwarunkowań i kierunków zagospod.	Plany miejscowe	Inwestycje w oparciu o specustawy, np. drogowe/kolejowe	Wywiad w gminie	Wizja lokalna w terenie	Inne źródła danych (jakie?)	Uwagi o analizie prospektywnej z pulpitu
Na terenie i w jego bezpośrednim otoczeniu istnieje/zaistnieje deficyt publicznie dostępnej zieleni wysokiej	tak	tak	tak	tak	Sprawdzenie na stronach rządowych (sąsiedztwo miejsca)	W razie wątpliwości	W razie wątpliwości	nie	Ocena jakościowa dokonana przez zespół SIBG na podstawie własnej analizy danych pochodzących z różnych źródeł
Status prawny terenu jest jednoznaczny i znana jest ścieżka uzgodnień/zezwoleń, umożliwiającą zrealizowanie inwestycji pilotowej w ciągu 2 lat	tak	tak	tak	tak	Sprawdzenie na stronach rządowych (sąsiedztwo miejsca)	Tak – co do ścieżki uzgodnień	nie	nie	Konkluzja dokonana przez zespół SIBG – przesądzenia w świetle dokumentów planistycznych/prawnych

Warunek niezbędny	Geoportale krajowe/regionalne	Lokalny system informacji przestrzennej	Studium uwarunkowań i kierunków zagospod.	Plany miejscowe	Inwestycje w oparciu o specustawy, np. drogowe/kolejowe	Wywiad w gminie	Wizja lokalna w terenie	Inne źródła danych (jakie?)	Uwagi o analizie prospektywnej z pulpitu
Wykonalne, w czasie przewidzianym na realizację inwestycji pilotowej, jest takie urządzenie zazielenianego terenu, aby spełnione były wymogi bezpieczeństwa, w tym środowiskowego dla przestrzeni publicznej ⁴	tak	tak	tak	tak	nie	tak	nie	Istniejące ekspertyzy dotyczące przedmiotowego terenu	Ocena jakościowa dokonana przez zespół SIBG na podstawie własnej analizy danych pochodzących z różnych źródeł
Realizacja inwestycji pilotowej jest możliwa bez konieczności uruchomienia procedury zmiany zapisów w dokumentach planistycznych miasta/gminy ani w programach/projektach dotyczących tego terenu	tak	tak	tak	tak	nie	nie	nie	nie	Konkluzja dokonana przez zespół SIBG – przesądzenia w świetle dokumentów planistycznych/prawnych
Nie ma potencjalnie znaczącego ryzyka konfliktu z lokalnymi interesariuszami	tak	tak	tak	tak	nie	tak	tak	Dorobek istniejących ankiet, publikowane informacje o konfliktach	Ocena jakościowa dokonana przez zespół SIBG na podstawie własnej analizy danych pochodzących z różnych źródeł

⁴ np. stabilność gruntu, brak znaczących wtórnych emisji zanieczyszczeń z terenu po jego zazielenieniu, brak kolizji z ruchem samochodowym, możliwość ewakuacji w przypadku zdarzeń o cechach nadzwyczajnych, itd.

Warunek niezbędny	Geoportale krajowe/regionalne	Lokalny system informacji przestrzennej	Studium uwarunkowań i kierunków zagospod.	Plany miejscowe	Inwestycje w oparciu o specustawy, np. drogowe/kolejowe	Wywiad w gminie	Wizja lokalna w terenie	Inne źródła danych (jakie?)	Uwagi o analizie prospektywnej z pulpitu
Nie ma konfliktów z infrastrukturą, zarówno istniejącą, jak i planowaną, nieusuwalnych w czasowej perspektywie inwestycji pilotowej	tak	tak	tak	tak	Sprawdzenie na stronach rządowych (sąsiedztwo miejsca)	nie	nie	Planowane remonty/modernizacje infrastruktury – informacja u władających	Konkluzja dokonana przez zespół SIBG – przesądzenia w świetle dokumentów planistycznych/prawnych i konsultacji z podmiotami władającymi infrastrukturą
Nie są planowane przedsięwzięcia mogące ze względu na przejściowe zajęcie terenu uniemożliwić realizację inwestycji pilotowej w ciągu 2 lat lub podtrzymanie jej efektów w okresie trwałości projektu	nie	nie	nie	tak	Sprawdzenie na stronach rządowych (sąsiedztwo miejsca)	tak	nie	Planowane remonty/modernizacje infrastruktury – informacja u władających	Konkluzja dokonana przez zespół SIBG – przesądzenia w świetle dokumentów planistycznych/prawnych i konsultacji z podmiotami władającymi infrastrukturą

10 Opis proponowanej eksperckiej procedury wyboru terenów do inwestycji, z uwzględnieniem oceny porównawczej (wagi kryteriów, wykorzystanie macierzy McKinsey'a)

Przystępując do pracy, zespół ekspercki powinien krytycznie ocenić jakość i kompletność danych lub przetwarzanych informacji o terenach dopuszczonych do tego etapu procedury. Po weryfikacji źródeł i dokonaniu oceny dostępnej informacji, w razie potrzeby należy pozyskać brakujące dokumenty i pogłębić analizę.

Nie należy bezkrytycznie podchodzić do szczegółów oceny terenów dokonanej wcześniej w oparciu o analizę „zza biurka” i o dorobek wizyt terenowych; w razie potrzeby należy zaktualizować punktację. Sposób osiągnięcia konsensusu w sprawie oceny danego terenu jest kwestią do rozstrzygnięcia w zespole eksperckim.

Na użytek procedury wyboru terenu można sporządzać rankingi według punktacji. Należy jednak pamiętać, że:

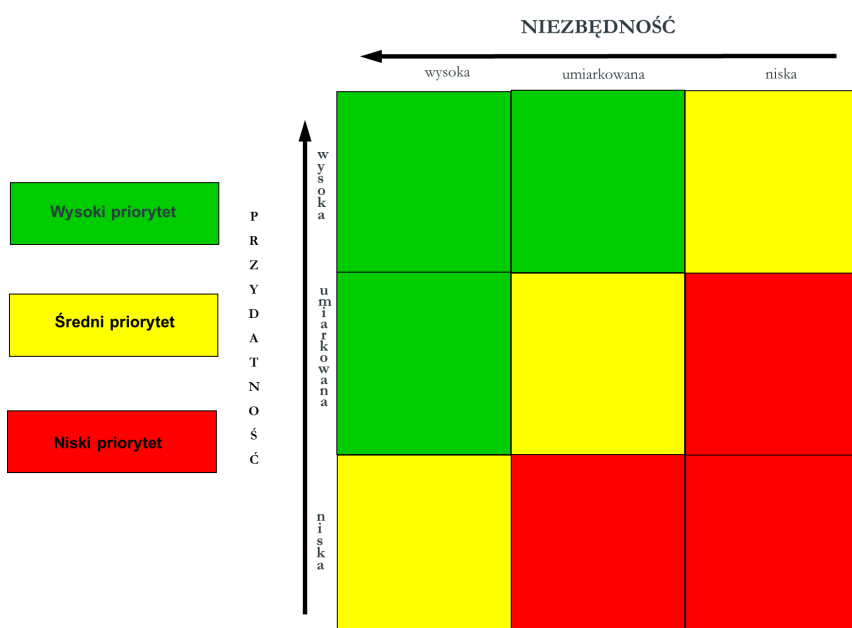
- punktacja ma jedynie charakter pomocniczy przy podejmowaniu decyzji o wyborze tego a nie innego terenu
- poprzestanie na sumowaniu „suchych” ocen punktowych według listy kryteriów może być poważnym błędem. Bardzo wskazane jest, aby różnicować wagi kryteriów w zależności od specyfiki i celów projektu. Przykładowo, w przypadku projektu „Śląskie. Przywracamy błękit” dedykowanego poprawie jakości powietrza, szczególnie dużą wagę należy przypisać szczegółowym kryteriom oceniającym korzyści z zazielenia dla jakości powietrza.
- ocena punktowa jest do pewnego stopnia uznaniowa. Przypisanie takiej a nie innej punktacji pozostaje kwestią wiedzy i poczucia odpowiedzialności ekspertów.

Jak wynika z powyższych zastrzeżeń, rola zespołu eksperckiego dalece wykracza poza uzgodnienie oceny poszczególnych terenów. W części analizy dotyczącej oceny punktowej niezwykle ważną kwestią jest też uzgodnienie wag, jakie zostaną przypisane poszczególnym kryteriom oceny.

Aby ograniczyć ryzyko błędnego wyboru spośród kilku lub kilkunastu terenów warto wspomóc się metodą analizy wielokryterialnej z zastosowaniem macierzy McKinsey'a. Należy jednak pamiętać, że opisany poniżej sposób postępowania ma wspomóc dochodzenie do eksperckiego konsensusu, a nie zastąpić go.

Każda analizowana potencjalna lokalizacja wdrożenia demonstracyjnego jest odzwierciedlona punktacją – jako punkt w obszarze macierzy – w polu zielonym, żółtym lub czerwonym. Przypisanie do pola zielonego oznacza mocną pozycję na liście terenów kandydujących do realizacji wdrożenia demonstracyjnego, natomiast przypisanie do pola czerwonego powinno oznaczać definitywne odrzucenie danego terenu.

Rys. 4. Matryca McKinsey'a w zastosowaniu do wyboru miejsca wdrożenia demonstracyjnego.

Umieszczenie wartości progowych może być dowolne i wynikać z przyjętych potrzeb/założeń analizy. Wartości progowe dla niezbędności i przydatności nie muszą być takie same. Przeciwnie, wobec wcześniej

dokonanego zastrzeżenia, że ocena pod względem niezbędności jest do pewnego stopnia nadrzędna wobec oceny pod względem przydatności, należy zakładać, że wartości progowe dla priorytetów wg niezbędności będą wyższe niż wartości progowe dla priorytetów wg przydatności. Eksperti powinni dążyć do uzgodnienia, w którym z dziewięciu pól matrycy należy umiejscowić dany teren.

Dane liczbowe służące pozycjonowaniu terenów na matrycy McKinsey'a powinny zostać sporządzone w oparciu o gruntownie przemyślaną i uzgodnioną punktację według kryteriów niezbędności oraz przydatności, z uwzględnieniem uzgodnionych wag. Sposób przygotowania danych dla trzech hipotetycznych terenów (A, B, C) przedstawiono szczegółowo w dwóch poniższych zestawieniach.

Niezbędność. Maksymalna punktacja: 60

Wagi dla kryteriów w grupie korzyści dla jakości powietrza powinny sumować się do liczby 15

Wagi w pozostałej części tabeli powinny sumować się do liczby 15

Grupa korzyści	waga	Oceniane korzyści (2 – duża; 1 – umiarkowana; 0 – brak lub mało znacząca)	Indywidualna punktacja (0: 1: 2) x waga							
			Teren A		Teren B		Teren C			
			pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga		
Korzyść dla jakości powietrza w przestrzeni publicznej (suma wag: 15)		Przewidywany efekt w postaci zmniejszenia narażenia użytkowników przestrzeni publicznej dzięki utworzeniu bariery izolującej/ rozpraszającej zanieczyszczenia pyłowe powietrza z transportu drogowego								
		Przewidywany efekt w postaci zmniejszenia narażenia użytkowników przestrzeni publicznej dzięki utworzeniu bariery izolującej/ rozpraszającej zanieczyszczenia pyłowe powietrza ze źródeł bytowo-komunalnych								
		Przewidywany efekt w postaci znaczącego pochłaniania zanieczyszczeń powietrza, w tym pochodzących z tła miejskiego/regionalnego, dzięki rozległości planowanej strefy zieleni								
		Problemy jakości powietrza są w najbliższej okolicy szczególnie dotkliwe (tło), a zazielenienie terenu znacząco przyczyni się do zmniejszenia narażenia osób korzystających z przestrzeni publicznej								
		Ograniczenie narażenia na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza pochodzących z wtórnej emisji lub unosu cząstek gleby, które w obecnej sytuacji jest istotnym problemem								
		Zazielenienie znacząco zwiększy, ze względu na zasięg i lokalizację terenu, transmisję czystszej powietrza między sąsiadującymi obszarami zabudowanymi								

Grupa korzyści	waga	Oceniane korzyści (2 – duża; 1 – umiarkowana; 0 – brak lub mało znacząca)	Indywidualna punktacja (0: 1: 2) x waga								
			Teren A		Teren B		Teren C				
			pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga			
		Przewidywane zmniejszenie ilości lokalnych podróży samochodem dzięki zazielenieniu terenu – dogodny przyjazd transportem publicznym, rowerem lub przyjscie pieszo (dotyczy także terenów liniowych)									
Korzyść dla integracji społecznej		Złagodzenie deficytu przestrzeni dla spędzania wolnego czasu lub przestrzeni dla tworzenia dobrych relacji sąsiedzkich									
		Tworzenie/odzyskanie pozytywnej tożsamości miejsca i jego otoczenia									
		Zwiększenie wizualnej atrakcyjności miejsca									
Korzyść dla spójności przestrzennej		Zwiększenie funkcjonalnej spójności sieci składającej się z różnych typów przestrzeni publicznych									
		Zwiększenie liczby mieszkańców mających zapewniony dostęp do terenu zieleni publicznej w odległości 4 minut pieszo od miejsca zamieszkania									
		Wzmocnienie sieci (osnowy) zielonej infrastruktury miasta/gminy – poprzez zwiększenie jej funkcjonalnej ciągłości z istniejącymi lub tworzonymi (na mocy obowiązujących dokumentów planistycznych lub operacyjnych) przestrzeniami błękitno-zielonymi									
Korzyść dla adaptacji do zmiany klimatu i dla bezpieczeństwa środowiskowego		Poprawa gospodarki wodami opadowymi (miejscowe zagospodarowanie/infiltracja do gruntu/lokalna retencja)									
		Ograniczenie zanieczyszczania wody/gleby ze strony substancji historycznie zdeponowanych w gruncie									
		Zmniejszenie narażenia użytkowników przestrzeni publicznej na efekt miejskiej wyspy ciepła lub na nadmierną insolację w otwartej przestrzeni									
Korzyść dla gospodarki cyrkularnej		Przywrócenie nieużytków miejskich/gminnych do użytkowania jako przestrzeń publiczna									
Suma wag: 15 w grupie kryteriów korzyści dla jakości powietrza, 15 w pozostałej części tabeli, razem 30		Suma (pkt x waga) dla poszczególnych terenów	Teren A:		Teren B:		Teren C:				

Indywidualna punktacja danej korzyści: 2 – duża korzyść; 1 – umiarkowana korzyść; 0 – brak korzyści lub mało znacząca korzyść.

Decyzja o wyborze wag dla poszczególnych korzyści należy do grupy eksperckiej. Należy wziąć pod uwagę specyfikę (społeczną, środowiskową, przestrzenną) danego subregionu województwa

Suma wag równa 30 została przyjęta ze względów czysto technicznych (rachunkowych), dla możliwie łatwego przeprowadzenia oceny

Całkowita punktacja dla danego terenu: Σ (indywidualna waga korzyści x indywidualna punktacja korzyści)

Maksymalna całkowita punktacja: 34 (suma punktacji za poszczególne korzyści), 60 (po uwzględnieniu również wag)

Przydatność. Maksymalna punktacja: 60

Wagi dla kryteriów – uwarunkowania korzystne i niekorzystne – powinny sumować się do liczby 30.

Grupa uwarunkowań	Waga czynnika	Rodzaj czynnika	Korzystny / niekorzystny	Indywidualna punktacja (0: 1: 2) x waga							
				Teren A		Teren B		Teren C			
				pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga		
Warunki techniczne		Trudności wynikające ze specyfiki lokalizacji zwiększające pracochłonność i kosztochłonność podtrzymywania efektów inwestycji pilotowej, bieżącej obsługi, napraw i remontów	niekorzystny								
		Przewidywane trudne/czasochłonne uzgodnienia budowlane, środowiskowe lub konserwatorskie	niekorzystny								
		Kosztochłonność lub czasochłonność niezbędnych prac przygotowawczych/przystosowawczych przed wprowadzeniem zieleni (np. związanych z niezbędną zmianą ukształtowania terenu, unieszkodliwienia zdeponowanych zanieczyszczeń, usunięcia lub adaptacji pozostałości infrastruktury itd.)	niekorzystny								
		Uwarunkowania terenowe skutkujące kosztochłonnością/trudnością techniczną dla usunięcia ograniczeń dostępności dla osób starszych/z dziećmi/niepełnosprawnych	niekorzystny								

Grupa uwarunkowań	Waga czynnika	Rodzaj czynnika	Korzystny /	Indywidualna punktacja (0: 1: 2) x waga							
				Teren A		Teren B		Teren C			
				pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga	pkt	pkt x waga		
Powiązania przestrzenne		Przewidywane ograniczenia w użytkowaniu miejsca lub ograniczenia komfortu pobytu, wynikające z "niekompatybilnego" sąsiedztwa (centra handlowe, przemysł, logistyka, administracja, ciągi infrastruktury, nieużytki)	niekorzystny								
Warunki techniczne		Komplementarność z innymi przedsięwzięciami zaplanowanymi/realizowanymi na tym terenie – zieleń jako „wartość dodana”	korzystny								
		Przedsięwzięcie będzie „z szuflady” lub „skoroszytu”: pożądane elementy to np. gotowa koncepcja zagospodarowania terenu z udziałem zieleni, studium wykonalności, projekty techniczne	korzystny								
		Rozpoznanie terenu pod względem zagrożeń środowiskowych, walorów kulturowych / przyrodniczych oraz pod względem infrastruktury liniowej i kubaturowej	korzystny								
Powiązania przestrzenne		Udokumentowane wyjście naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności lub potwierdzona akceptacja społeczności	korzystny								
		Przewidywane utworzenie funkcjonalnych/przestrzennych powiązań z pobliskimi „kompatybilnymi” obiektami (np. centrami mieszkaniowymi, rekreacyjnymi, sportowymi, kulturalnymi, edukacyjnymi).	korzystny								
Suma wag: 30		Suma (pkt x waga) dla poszczególnych terenów		Teren A:		Teren B:		Teren C:			

Indywidualna punktacja dla czynnika niekorzystnego: 2 – nie występuje lub jego wpływ na zamierzenia jest mało znaczący, 1 – umiarkowany wpływ, 0 – silny wpływ

Indywidualna punktacja dla czynnika korzystnego: 2 – silny wpływ na zamierzenia, 1 – umiarkowany wpływ, 0 – nie występuje lub jego wpływu jest mało znaczący

Decyzja o wyborze wag dla poszczególnych czynników należy do grupy eksperckiej. Należy wziąć pod uwagę specyfikę (społeczną, środowiskową, przestrzenną) danego subregionu województwa

Suma wag równa 30 została przyjęta ze względów czysto technicznych (rachunkowych), dla możliwie łatwego przeprowadzenia oceny

Całkowita punktacja dla danego terenu: \sum (indywidualna waga czynnika x indywidualna punktacja czynnika)

Maksymalna całkowita punktacja: 20 (suma punktacji za poszczególne czynniki), 60 (po uwzględnieniu również wag)

W praktyce raczej nie zdarzy się, aby wszystkie istotne dane pozostające w dyspozycji ekspertów, dotyczące analizowanego terenu i jego otoczenia były kompletne, w pełni aktualne i przetworzone na informacje zrozumiałe dla niespecjalistów. Nieuniknione są zatem mniejsze lub większe wątpliwości co do zasadności szczegółów oceny terenu. Stwierdzone braki (luki) w danych i informacji powinny zostać opisane w dokumentacji dorobku zespołu eksperckiego. Dzięki temu, w przyszłości łatwiej będzie pogłębić lub zweryfikować wykonaną właśnie analizę. Ponadto – w razie potrzeby – łatwiej będzie przedstawić dodatkowe argumenty usprawiedliwiające przedstawienie takiej a nie innej oceny punktowej terenów oraz dokonanie takiego a nie innego wyboru miejsc wdrożeń demonstracyjnych.

11 Załączniki

11.1 Formularz ankiety zgłoszeniowej

"Śląskie. Przywracamy błękit" - Ankieta dotycząca terenów do zazielenienia (zadanie C.4 projektu)

Data wypełnienia formularza

pierwsze wypełnienie - data	Uzupełnienie/modyfikacja - data	Uzupełnienie/modyfikacja - data

Nazwa Gminy/Miasta	Telefon kontaktowy*
Identyfikator terenu: TERYT	Obręb i numery działek ewidencyjnych

Nazwa własna terenu (np. nazwa zwyczajowa) lub jego krótki, definiujący opis

--

Adres terenu:

Miejscowość	Gmina	Powiat	Kod pocztowy	ulica, nr

Załącznik mapowy: obrys granic terenu (proszę o zaznaczenie odpowiedzi tak/nie w prawej kolumnie)

czy granice terenu całkowicie pokrywają się z granicami działek ewidencyjnych?	TAK/NIE
--	---------

czy do opisu zostaje dołączony plik shp obrazujący zasięg terenu?	TAK/NIE
czy do opisu zostaje dołączony rastrowy obrys terenu, wraz z koordynatami ze współrzędnymi punktów skrajnych?	TAK/NIE

Uwaga! Załącznik jest niezbędny tylko w przypadku, jeśli granice terenu nie pokrywają się w pełni z granicami działek ewidencyjnych

Najbardziej pożądana postać załącznika: wektorowa jako plik shp lub dxf.

W przypadku braku możliwości przekazania takiego pliku prosimy o przesłanie:

- pliku rastrowego (mapa topograficzna w skali 1: 10 000 lub mapa zasadnicza z nakładką mapy ewidencyjnej z naniesionymi granicami terenu) oraz
- współrzędne dla punktów terenu najdalej wysuniętych w kierunkach N, E, S, W (wraz ze zdefiniowaniem układu współrzędnych).

Spakowane załączniki (*.zip) należy przesać na adres: l.trzaski@sibg.org.pl

Struktura własności terenu:

Forma własności	Udział % w powierzchni terenu lub numery działek ewidencyjnych
skarb państwa	
jednostka samorządu terytorialnego (gminna, powiatowa lub wojewódzka)	
państwowe lub samorządowe osoby prawne	
inne osoby prawne	
osoby fizyczne	

Nazwa instytucji władającej terenem i forma władania (użytkowanie wieczyste, trwały zarząd, dzierżawa, użyczenie itp.)

--

Czy status prawny terenu jest trwale uregulowany (proszę wybrać jeden wariant odpowiedzi)?

Tak	Nie	Status prawny jest problematyczny (krótki opis problemu)

Obecny stan użytkowania terenu

Stan użytkowania	% całkowitej powierzchni terenu lub numery działek ewidencyjnych
teren już funkcjonuje jako przestrzeń publiczna, a przyszłe zazielenienie ma poprawić jakość powietrza	
teren nie funkcjonuje jako przestrzeń publiczna, a jego przyszłe zazielenienie ma posłużyć wykreowaniu takiej funkcji	

Rodzaj terenu według jego genezy i obecnego użytkowania (można wskazać więcej niż jeden rodzaj)

Rodzaj terenu	% całkowitej powierzchni terenu lub numery działek ewidencyjnych
miejska przestrzeń publiczna przy ulicy o znacznym natężeniu ruchu samochodowego (ruch ponadlokalny)	
miejska przestrzeń publiczna przy drogach lokalnych (małe natężenie ruchu samochodowego)	

pasmo niezabudowanej przestrzeni miejskiej/podmiejskiej oddalone od sieci drogowej (np. sąsiedztwo ciek/zbiornika wodnego, dawny rów melioracyjny)	
nieużytek pokopalniany, przemysłowy, potransportowy, pozurbanizowany	
wyrobisko powierzchniowe - niezniwelowane, niezrekultywowane	
dawne składowisko odpadów przemysłowych / górniczych / komunalnych	
zdeastowany, nieużytkowany teren osiadań/zapadlisk/zalewisk pogórniczych	
nieużytek porolny	
inny (jaki?)	

Rodzaj okrywy roślinnej i jej udział w trwałym pokryciu terenu

Forma roślinności	% udział w całkowitej powierzchni terenu
drzewa i/lub krzewy	
teren zadarniony (trawniki, łąki, ziołorośla) bez udziału drzew i krzewów	
brak trwałej okrywy roślinnej	

Główne funkcje użytkowe planowane do wykreowania poprzez zazielenienie terenu (można wskazać więcej niż jedną):

zazieleniona, rozległa przestrzeń publiczna dla wypoczynku/rekreacji (park, zieleń, las miejski, ogród botaniczny) poza strefą zabudowaną	TAK/NIE
zazieleniona przestrzeń dla pobytu ludzi, towarzysząca zabudowie (mieszkaniowej wielorodzinnej, usługowej, edukacyjnej, przemysłowej)	TAK/NIE
zazieleniony, wydzielony szlak przemieszczania się pieszo / rowerem / na wózkach (np. zielona ścieżka rowerowa, rowerowo-pieszka, park linearny)	TAK/NIE
kanion uliczny wzbogacony o zieleń rozpraszającą zanieczyszczenia, oddzielającą pieszych od pasa jezdni	TAK/NIE
rozległa przestrzeń zieleni filtrującej lub pochłaniającej zanieczyszczenia i CO ₂ , publicznie dostępna, lecz bez udogodnień dla pobytu / przemieszczania się ludzi	TAK/NIE

Czy na terenie zdeponowane są zanieczyszczenia wymagające unieszkodliwienia z racji zagrożeń dla ludzi lub środowiska? (proszę wskazać jeden wariant odpowiedzi)

Tak	Nie	Brak informacji, lecz istnieją przesłanki dla przypuszczeń o występowaniu zanieczyszczeń (jakie przesłanki?)

Jakie rodzaje substancji powodują zanieczyszczenie terenu?

Uwaga! należy zaznaczyć wszystkie rodzaje substancji/emisji, który uznają Państwo za istotne

Rodzaj substancji zanieczyszczającej lub emisji	tak	nie	brak ekspertyz, lecz zanieczyszczenie wysoce prawdopodobne
metale			
związki organiczne (inne niż pestycydy)			
pestycydy			
emisje gazów			
emisje pyłów			

odcieki			
inne (jakie)			

Szacunkowy zakres rekultywacji technicznej niezbędnej dla przygotowania terenu pod wprowadzenie zieleni

Rodzaj prac	% powierzchni terenu
Rozbiórka obiektów kubaturowych	
Usunięcie podziemnych elementów sieci infrastruktury technicznej	
Usunięcie naziemnych lub nadziemnych elementów sieci infrastruktury technicznej	
Rozszczelnienie powierzchni terenu	
Zmiana ukształtowania (np. niwelacja) powierzchni terenu	
Usunięcie nieprzydatnego gruntu lub zdeponowanych odpadów	
Utworzenie podłoża glebowego dla roślin	

Stan działań rekultywacyjnych (należy wybrać jedną opcję)

Zakończone	W trakcie realizacji	Zatwierdzone do realizacji	Planowane, projekt przygotowaniu	Nie jest wymagane

Inne postanowienia administracyjne związane z rekultywacją terenu (jakie?)

Na przedmiotowym terenie planuje się budowę drogi dojazdowej, do obsługi technicznej oraz trasy do jazdy na rolkach, które wymagać będą stosownych decyzji administracyjnych/pozwoleń/zgłoszeń robót.

Dodatkowe, istotne informacje o terenie - krótki opis (np. występowanie spadków terenu powyżej 15%, oczek wodnych, rowów, płytkich pustek podziemnych, kurzawek, podziemnych zbiorników, parkingów, placów magazynowych, garaży, dzikich zwierząt itd.)

11.2 Formularz protokołu z wizyty terenowej

..... dnia 2023

PROTOKÓŁ

z oględzin terenu o kodzie przeprowadzonych w ramach zadania C4 projektu zintegrowanego „ŚLĄSKIE. PRZYWRACAMY BŁĘKIT” w związku z oceną kwalifikowalności do inwestycji pilotowej.

Osoby biorące udział w oględzinach:

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Treść ustaleń:

Dnia 2023 r. przeprowadzono oględziny terenu o kodzie położonego w w rejonie dla rozważenia decyzji o ewentualnym zakwalifikowaniu terenu do wdrożenia pilotowego w ramach działania C.4 projektu zintegrowanego „Śląskie. Przywracamy błękit”. Oględziny przeprowadzono w kontekście zaproponowanych kryteriów oceny terenu pod względem spodziewanych korzyści z urządzenia zazielenionej przestrzeni publicznej oraz spodziewanych korzystnych/niekorzystnych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia.

W wyniku przeprowadzonych oględzin stwierdza się, że:

1. w porównaniu z opisem przedstawionym w ankiecie zgłoszeniowej z roku 2022 uwarunkowania analizowanego terenu lub jego sąsiedztwa **uległy znaczącym zmianom – nie uległy znaczącym zmianom** (*niepotrzebne skreślić*) w kontekście kwalifikowalności terenu do inwestycji pilotowej

Opis zmian (jeśli wystąpiły) lub dodatkowe spostrzeżenia na temat uwarunkowań terenowych

2. W przypadku wdrożenia inwestycji pilotowej:

a/ opis głównych korzyści dla jakości powietrza, rozumianych jako zmniejszenie narażenia ludzi na oddziaływanie zanieczyszczeń:

Uwagi o zakresie i znaczeniu korzyści dla jakości powietrza (np. na ile duże bądź istotne, od czego mogą zależeć, itd.)

b/ uwagi o innych, spodziewanych korzyściach środowiskowych i społecznych

c/ Spostrzeżenia na temat ewentualnych utrudnień/ograniczeń/zagrożeń dla realizacji lub podtrzymywania efektów wdrożenia

3. Inne uwagi

Wykonano dokumentację fotograficzną.

Na tym protokół zakończono i podpisano.

Podpisy osób biorących udział w oględzinach:

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.